

А. В. Плужник

старший викладач кафедри економічної теорії
та регіональної економіки

Полтавського національного технічного університету
імені Юрія Кондратюка, м. Полтава

МЕХАНІЗМ БЮДЖЕТНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МІСТ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Механізм бюджетного забезпечення міст в умовах децентралізації. Результати процесу децентралізації, який триває в Україні протягом років незалежності, тільки торік зробили великий крок вперед до позитивних змін в міжбюджетних відносинах. У цій статті проводиться аналіз механізму формування місцевих бюджетів, у тому числі децентралізації фінансових ресурсів; аналіз недоліків механізму та перспективи його розвитку і вдосконалення. У першій половині 2015 р. реформи не принесли очікуваних швидких змін у дохідній частині місцевих бюджетів, але позитивна тенденція триває, і сподівання на краще підтримується позитивними економічними показниками. Дослідження показало, що бюджетні зміни не носили інституціональний характер та необхідного рівня консистентності, що може бути пояснено через комплекс проблем соціально-економічної ситуації в країні і політичних перешкод. Тим не менш, при вирішенні правових та організаційних проблем органи управління місцевого самоврядування в майбутньому матимуть необхідні фінансові ресурси для делегованих ним повноважень. Проблеми, що висвітлюються в статті вимагають подальших досліджень завдяки оновленню даних і подальшому прогресу реформ.

Ключові слова: реформа, місцевий бюджет, децентралізація, економічна безпека, національна економіка

Pluzhnyk A. THE MECHANISM OF BUDGET FUNDING OF CITIES DURING GOVERNMENT DECENTRALIZATION REFORMS.

The purpose of the paper is to study and analyse current mechanism of budget funding of cities during government decentralization reforms in Ukraine. Methodology. The research is conducted on the empirical and theoretical levels. In this work empirically used: monitoring, comparing and measuring. On a theoretical level, the study used: abstraction, analysis and synthesis; induction and deduction; mental modelling; the ascent from the abstract to the concrete. Results the process of decentralization reforms that continues in Ukraine during the years of independence, only in the last year made a big step - positive changes in intergovernmental budget relations. However, in spite of a number of positive regulatory and administrative changes, much of the reform is in front. In this paper conducted an analysis of the mechanism of formation of local budgets, including the decentralization of financial resources; analyzes the shortcomings of the mechanism and prospects of development and improvement. During the first half of 2015 it has not brought the expected rapid changes in the revenue part of local budgets, but the positive trend are continues, and hope for a better is supported by positive economic indicators. The study found that investigated changes were not institutional and more consistency required, which can be explained as a complex of economic and social situation in the country and political obstacles. However, in terms of resolving the legal and organizational problems of local governments in the future will have the necessary financial resources for delegated his powers. The problems discussed in the paper require further research by updating data and further progress of reforms.

Key words: reforms in Ukraine, local budget, decentralization, economic security, national economic

Головною метою економічної сторони децентралізації в Україні є надання більшої самостійності територіальним громадам при формуванні місцевих бюджетів, що повинно сприяти забезпеченню збалансованого соціально-економічного розвитку міст, регіонів, районів та сприяти покращенню їх стану економічної безпеки.

Володіння достатнім обсягом фінансових ресурсів є необхідною передумовою для територіальної громади, щоб виконавчі органи відповідних рад могли здійснювати виконання поставлених перед ними завдань. Фінансова самостійність – ключовий принцип бюджетної політики на місцевому рівні. Принцип фінансової самостійності є ключовим при формуванні бюджетів органів місцевого самоврядування. Схожі з українськими проблемами в питаннях фінансової самостійності переживала та переживає досі Греція, що перебуває в кризовому стані з 2008 року. Європейські країни з меншим економічним потенціалом (наприклад, країни Балтії) та меншою допомогою на душу населення від ЄС

подолали кризові явища падіння ВВП на 15% і вийшли на шлях економічного зростання, зокрема завдяки делегуванню політичних та бюджетних повноважень на місцевий рівень [1].

Теоретичними, методологічними та практичними проблемами формування та використання місцевих фінансових ресурсів в академічній вітчизняній літературі присвячені праці багатьох вчених, зокрема: В. Мамонової, Н. Балдич, А. Даниленка, О. Кириленка, О. Комеліної, В. Онищенко, С. Буковинського, О. Василика, В. Кравченка, І. Луніної, І. Лютого, В. Опаріна, К. Павлюк, О. Романенко, та ін. Проте, велика кількість досліджень не встигає за всіма змінами та проблемами, що виникають в питаннях формування місцевих бюджетів в умовах децентралізації та прагненні до забезпечення економічної безпеки. Ця тема є недостатньо дослідженою в розрізі змін до конституції та інших нормативно правових актів та потребує проведення подальших досліджень. За умов економічної кризи в країні особливо актуальною є проблема оптимального

перерозподілу повноважень та бюджетних коштів між центральними та місцевими органами влади і органами місцевого самоврядування. Ці проблеми потребують проведення детального аналізу у контексті підвищення ефективності бюджетної системи [2].

Метою даної статті є проведення аналізу стану механізму формування місцевих бюджетів в умовах проведення реформ, зокрема децентралізації фінансових ресурсів, проведення аналізу недоліків цього механізму та перспектив розвитку і вдосконалення.

Механізм формування місцевих бюджетів - це певна комбінація методів та інструментів акумулювання, розподілу і використання фінансових ресурсів. У світовій практиці місцевого економічного розвитку використовують багато різних механізмів фінансування. Деякі з них є універсальними, тобто можуть застосовуватись у багатьох країнах для вирішення значного кола соціально-економічних проблем, а деякі — спеціальними, тобто можуть застосовуватись лише для вирішення конкретних завдань [3]. В світі, та Україні використовуються наступні бюджетні методи та інструменти:

Податки та збори — механізм фінансування місцевого економічного розвитку за рахунок надходжень до бюджету міста. Міжнародна практика передбачає досить широку базу для податків та зборів, які можуть встановлювати і збирати місцеві органи влади в межах власної компетенції. Натомість українські міста все ще мають обмежені можливості використання цього механізму фінансування потреб місцевого економічного розвитку.

Продаж комунального майна — механізм, що передбачає перехід прав власності на комунальні активи. Дає змогу швидко залучити чималі в масштабах міста кошти шляхом використання його вичерпних ресурсів.

Оренда комунального майна — механізм, що передбачає тимчасовий перехід права володіння та користування об'єктами комунальної власності. Міський бюджет одержує від оренди комунального майна набагато менші надходження, ніж від його продажу, проте вони мають відносно вальний характер і не призводять до втрати права власності на відповідні активи.

Місцеві цільові програми — механізм планування та управління місцевим розвитком, що в тій чи іншій формі застосовується у більшості міст світу (в міжнародній практиці більше відомий як територіальні та галузеві стратегії розвитку). Особливістю застосування цього механізму на пострадянському просторі є те, що міські цільові програми дають змогу не тільки планувати відповідні видатки місцевих бюджетів, а й залучати додаткове фінансування у вигляді цільових трансфертів з державного бюджету надходжень у рамках державно-приватного партнерства чи концесії, інвестицій, кредитів тощо, у такий спосіб збільшуючи дохідну частину міського бюджету.

Державні цільові програми — механізм залучення коштів центрального бюджету на вирішення проблем у певній галузі або на певній території, що визнані

пріоритетними на загальнодержавному рівні і мають системний характер, тобто перешкоджають стабільному соціально-економічному розвитку країни або принаймні декількох територіальних одиниць в її межах. Поряд із центральним урядом, місцеві органи влади можуть виступати ініціаторами і співвиконавцями таких програм, залучаючи з центрального бюджету додаткові ресурси для вирішення найбільших проблем місцевого значення.

Регіональні угоди щодо соціально-економічного розвитку — механізм, поширений здебільшого на пострадянському. Є одним з інструментів реалізації державної політики у сфері регіонального та місцевого розвитку, оскільки дозволяє скоординувати зусилля та сконцентрувати ресурси бюджетів різних рівнів (від державного до місцевих) для вирішення конкретних завдань місцевого економічного розвитку, у т. ч. шляхом надання цільових трансфертів з державного до місцевих бюджетів [3].

Головною метою економічної децентралізації в Україні, що триває з 2014 року є підвищення фінансової самостійності місцевих. Саме для цього внесено зміни до Бюджетного та Податкового кодексів, а в подальшому планується внесення змін до Конституції України (щодо повноважень органів державної влади та місцевого самоврядування) та ще до цілого ряду законів [4].

Основними завданнями, які будуть реалізовані в рамках бюджетної децентралізації є: перегляд та визначення переліку власних та делегованих повноважень; розширення фінансової бази органів місцевого самоврядування; перехід до системи цільових трансфертів, спрямованих на компенсацію видатків органів місцевого самоврядування в результаті реалізації ними делегованих функцій; запровадження розрахунку на основі формули перерозподілу національних податків, закріплених за місцевими бюджетами; запровадження максимального рівня прозорості використання бюджетних коштів органами місцевого самоврядування. Слід зазначити, що прийняті Верховною Радою в 2014 р. зміни до Бюджетного та Податкового кодексів України є найбільшим за останні роки кроком у напрямку бюджетної децентралізації. Якщо раніше від 50 до 90 % бюджетів різних рівнів в Україні були дотаційними, то після проведених реформ, кількість дотаційних бюджетів скоротиться вдвічі [5].

Реформа децентралізації влади в Україні є складним інституціональним процесом і в фінансово-економічному повинна передбачати:

- зміну системи оподаткування, при якій змінюються питомі надходження на користь місцевих бюджетів;

- зміну трансфертної політики, яка не зможе будуватись на радянському принципі „від кожного по можливостям – кожному по необхідності”;

- надання органами місцевого самоврядування більших повноважень в напрямку розробки та реалізації програм соціально – економічного розвитку [6].

В Україні процес децентралізації, надання більших повноважень владі на місцях, фінансової

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО ПЕРІОДУ УКРАЇНИ

самостійності територіальних громад тривав на декларативному рівні починаючи з проголошення незалежності. І тільки останній рік почав приносити відчуті результати, що можна виміряти в цифрах. Для оцінки ступеня бюджетно-фінансової децентралізації використовують показник частки регіональних (місцевих) рівнів управління у доходах і видатках консолідованого бюджету [7]. В Україні частка місцевих бюджетів у зведеному бюджеті на 2013 рік становила лише 23,8 %. Натомість показником високого рівня децентралізації міжбюджетних відносин у світовій практиці є частка місцевих видатків на рівні, що перевищує 45 % загальних урядових видатків, середнього рівня – 30–45 %, а низького рівня – менше 30 % [8].

Протягом останніх п'яти років рівень бюджетної децентралізації особливо не зменшувався і відповідно рівень децентралізації бюджетних ресурсів не зазнавав значних змін. У 2015 році відбулося збільшення частки у доходах зведеного бюджету, при цьому відбулося зменшення частки місцевих бюджетів у доходах зведеного бюджету (табл. 1) [9].

Таблиця 1

Доходи зведеного, державного та місцевих бюджетів України за 2011-2015 (січ.-бер.) роки

Роки	2012 рік	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2015 рік проти 2014 року	
					Абсолютний приріст, млрд грн	Темп приросту, %
Зведений бюджет, млрд.грн, у т. ч.:	98,6	107	112,2	140,3	28,1	25
загальний фонд	83,5	90,6	96,7	1282	31,5	32,6
спеціальний фонд	15,1	16,4	15,5	12,1	-3,4	-21,9
Державний бюджет (без урахування міжбюджетних трансфертів), млрд.грн, у т. ч.:	76,9	83,5	88,2	112,5	24,3	27,6
частка у доходах зведеного бюджету, %	78	78,1	78,6	80,2	X	X
загальний фонд	65,6	71,6	77,8	106,7	28,9	37,1
спеціальний фонд	11,3	11,9	10,4	5,8	-4,6	44,2
Місцеві бюджети (без урахування міжбюджетних трансфертів), млрд.грн, у т. ч.:	21,7	23,5	24	27,8	3,8	-15,8
частка у доходах зведеного бюджету, %	22	21,9	21,4	19,8	X	X
загальний фонд	17,9	19	18,9	21,5	2,6	13,8
спеціальний фонд	3,8	4,5	5,1	63	1,2	23,5

Однією із слабких сторін бюджетної децентралізації в Україні є значна частка трансфертів, незважаючи на декларацію процесів податкової і бюджетної децентралізації, на даний час структура доходів місцевих бюджетів свідчить про зростання частки міжбюджетних трансфертів у доходах

місцевих бюджетів [7]. Одночасно збільшується обсяг міжбюджетних трансфертів, що надходять з Державного бюджету України до місцевого бюджету, що свідчить про зниження ступеня централізованості бюджету.

Значна залежність місцевих бюджетів від державного бюджету свідчить про недосконалість розподілу доходно-видаткових повноважень між рівнями управління і системи міжбюджетних відносин, а також про проблеми з нарощуванням доходної частини місцевих бюджетів через слабку економічну розвиненість окремих територій [7].

Починаючи з 2015 року, джерела наповнення місцевих бюджетів було розширено за рахунок передачі з державного бюджету на місця цілої низки податків, а також запровадження нових зборів. Зокрема, тепер місцева влада буде збирати 100% плати за надання адмінпослуг, 100% державного мита, 10% податку на прибуток підприємств. Разом з тим, у місцеві бюджети надходитимуть збори з роздрібного продажу підакцизних товарів (пива, алкогольних напоїв, тютюнових виробів, нафтопродуктів) за ставкою 5% вартості реалізованого товару. Крім того, їхні доходи поповняться податком на нерухомість, яким відтепер оподатковується і комерційне (нежитлове) майно, податком на автомобілі з великим об'ємом двигуна, 80% екологічного податку (замість 35%) та 25% плати за надра [10]. Що є наглядним прикладом збільшення фінансового ресурсу територіальних громад.

За січень - червень 2015 року до загального фонду місцевих бюджетів (без урахування трансфертів) надійшло 44,6 млрд.грн., що складає 60,7% від річного обсягу надходжень, затвердженого місцевими радами. Приріст надходжень до загального фонду проти січня - червня минулого року (у співставних умовах та без урахування територій, що не підконтрольні українській владі) склав 37,7% або + 12,2 млрд.грн. Темп росту фактичних надходжень ПДФО до січня-червня 2014 року становить 116,2%, плати за землю - 125,9%. Загалом обсяг надходжень ПДФО за січень-червень склав 23 555,1 млн. грн., рівень виконання річного показника, затвердженого місцевими радами, становить 54,3%, надходжень плати за землю – 6 639,4 млн. грн., рівень виконання річного показника, затвердженого місцевими радами, – 57,4%. Надходження податку на нерухоме майно на 2015 рік затверджені місцевими радами в обсязі 226,2 млн. грн. Фактичні надходження податку за січень-червень поточного року склали 274,7 млн. грн. Станом на 01.07.2015 фактичні надходження акцизного податку склали 3 240,9 млн. грн., що в розрахунку на одного жителя країни складає 75,2 гривень.

Урядом згідно з бюджетним законодавством, забезпечував перерахування міжбюджетних трансфертів, станом на 01.07.2015 місцеві бюджети одержали 77 731,6 млн.грн. трансфертів, що складає 94,7% від передбачених розписом асигнувань на січень-червень 2015 року. Базова дотація перерахована в сумі 2 630,9 млн.грн. або 98,2% розпису асигнувань на січень-червень 2015 року [10].

При формуванні показників державного бюджету на 2015 рік враховано прогноз макроекономічних показників, який передбачає поглиблення падіння реального ВВП до 5,5 відсотка, у порівнянні з мінус 3,4 відсотка у попередньому прогнозі. При цьому, прогнозний обсяг номінального ВВП збільшено на 129,4 млрд. гривень до 1850,2 млрд. гривень, що обумовлено зростанням споживчих цін на 26,7 відсотка. Зростання індексу цін виробників прогнозується на рівні 26,5 відсотка. Прогнозується збільшення фонду оплати праці на 11,6 млрд. гривень до 478,6 млрд. гривень. Середньомісячна заробітна плата складе 3 990 гривень. Експерти МВФ очікують, що рівень ВВП надалі зростатиме і перевищить до кризовий рівень до 2019 року, це є відображенням глибини і масштабів нинішньої кризи. Інфляція в 2015 році сягне 27% [11]. Державний і гарантований державою борг, за підрахунками, 2015 року досягне свого піку в 94% від ВВП. Але очікується, що згодом цей показник буде зменшуватися в постійній траєкторії, впадши нижче 71% в 2020 році.

Надходження місцевих бюджетів у 2015 році збільшаться за рахунок передачі 100% плати за надання адміністративних послуг, 100% державного мита, 10% податку на прибуток підприємств приватного сектору економіки. Джерела наповнення місцевих бюджетів збільшаться завдяки запровадженню акцизного податку з реалізації роздрібною торгівлю підакцизних товарів (пиво, алкогольні напої, тютюнові вироби, нафтопродукти) за ставкою 5% вартості реалізованого товару. База оподаткування розшириться через стягнення податку на нерухомість відтепер і з комерційного (нежитлового) майна та податку на автомобілі з великим об'ємом двигуна. До місцевих бюджетів зараховуватиметься 80% екологічного податку, замість 35%. Місцевим бюджетам, зокрема районним, з державного бюджету передано плату за надання інших адміністративних послуг та державне мито. Надходження до загального фонду розширено за рахунок передачі із спеціального фонду екологічного податку, єдиного податку та податку на нерухоме майно, які раніше були джерелами формування бюджету розвитку. Внесені зміни дадуть можливість місцевим бюджетам використовувати кошти на різні цілі, а не тільки на видатки капітального характеру. Відповідно до Бюджетного кодексу, відбулись значні зміни до підходів у формуванні видаткових повноважень, які делегуються виключно на рівень міста обласного значення, районний рівень та рівень територіальних громад, які будуть об'єднані [11].

Починаючи з 2015 р. місцеві бюджети отримують такі нові види трансфертів: освітня субвенція, субвенція на підготовку робітничих кадрів та медична субвенція. Так, станом на 01.07.2015 субвенції на соціальний захист населення перераховані в сумі 27513,9 млн.грн. або 94,7% від передбачених розписом на цей період в межах фактичних зобов'язань. Освітню субвенцію перераховано в сумі 22469,8 млн.грн. або 96,8% до розпису на відповідний період. Медичну субвенцію перераховано в сумі 21819,6 млн.грн. або 94,8% до розпису на відповідний період. Субвенцію на підготовку робітничих кадрів

перераховано в сумі 3091,5 млн.грн. або 99,5% до розпису на відповідний період [10].

Прийняті зміни до Бюджетного кодексу України розширяють права місцевих органів влади і в першу чергу в частині самостійності прийняття рішень із формування та використання бюджетних коштів. Це сприятиме формуванню нових прогресивних відносин в управлінні бюджетними ресурсами; визначенню на законодавчому рівні чітких бюджетних прав і рівня відповідальності двох рівноправних гілок влади – уряду і місцевого самоврядування; комплексному вирішенню питань територіальних громад; збільшенню мотивацій до нарощування дохідної бази місцевих бюджетів. У цілому ресурс місцевих бюджетів на 2015 рік склав 266,9 млрд. гривень, що на 20,6% більше, ніж 2014 р. [12].

Завдяки запровадженню нової моделі фінансового забезпечення місцеві бюджети отримують додатковий ресурс до загального фонду в сумі понад 22 млрд грн. А загалом, враховуючи сальдо міжбюджетних трансфертів, – понад 40 млрд. грн. в 2015 році [4].

Проведення децентралізації та її фінансово-бюджетної частини натикається на ряд перешкод так викликає ряд проблем, наприклад, через вилучення у обласних державних адміністрацій повноважень щодо розробки бюджетів областей, передача окремих установ соціально-культурної сфери на фінансування з місцевих бюджетів, а також впровадження нової системи вирівнювання може виникнути розбалансування системи бюджетоутворення в Україні, оскільки залишається високо імовірним закладання в місцеві бюджети заздалегідь нереальних витрат [4]. В результаті зміни системи вирівнювання змінено механізм фінансування делегованих повноважень установ охорони здоров'я та освіти. В умовах попередньої системи вирівнювання, видатки на фінансування комунальних установ охорони здоров'я та освіти були віднесені до видатків, які враховуються при визначенні обсягу міжбюджетного трансферту місцевим бюджетам з державного бюджету, оскільки ці повноваження є делегованими державою. На даний час фінансовий ресурс на зазначені видатки передбачається у вигляді галузевих субвенцій, які мають чітко зазначену ціль: медична, освітянська, на підготовку кадрів, що забезпечує виключення випадків перерозподілу зазначених коштів на інші видатки. Таким чином, місцеві органи отримали конкретні цільові кошти, які не можуть змінювати, тоді як попередня система вирівнювання дозволяла такий перерозподіл. Держава залишає централізований контроль за рухом коштів місцевих органів, які знаходяться на рахунках в Держказначействі. Так, операції щодо виконання платіжних доручень будуть виконуватись протягом п'яти операційних днів тільки за умови виконання доходів зведеного бюджету України, тобто при всій самостійності для місцевих бюджетів продовжує мати місце ризик неможливості використання власних надходжень [4].

В Бюджетному кодексі України (ст.43 та 73) пропонується у випадку розміщення коштів бюджету розвитку місцевого бюджету та власних надходжень бюджетних установ на депозитах або на рахунках в

інших банках, не надавати бюджетам короткотермінові позички на покриття тимчасових касових розривів. Отримання короткотермінових позичок передбачається в діючих умовах, коли строки платежів податків до місцевих бюджетів згідно з Податковим кодексом України не збігаються з строками основних виплат з місцевих бюджетів, зокрема строків виплати заробітної плати, питома вага якої сягає 80-85% усіх видатків бюджету, і виникає касовий розрив виконання бюджетів [13;14]. У цьому випадку місцевий бюджет отримував короткотермінову позичку з органу державного казначейства у межах 1/12 річної суми доходів загального фонду. Практично всі місцеві бюджети користуються цими позичками одноразово або постійно. Кошти, які пропонується дозволити розширювати не в казначействі — кошти бюджету розвитку і більшість власних надходжень установ (благодійні внески та кошти за дорученням) — не можуть бути направлені на захищені статті (у першу чергу на заробітну плату та енергоносії) [15].

В Україні процес децентралізації та збільшення фінансових повноважень місцевих бюджетів і відповідних органів місцевого самоврядування не набув інституціонального характеру, не має необхідної комплексності та системності. На нашу думку необхідно застосовувати досвід європейських країн, що рухались схожим процесом, але не копіювати їх досвід, а використовувати принципи та підходи, що були спільними для всіх цих країн. Зокрема, місцеві громади (районів та міст) повинні мати широку адміністративну та бюджетну автономію, водночас, вони повинні отримувати частку податкових надходжень від економічної діяльності, що відбувається в межах громади (району, міста). При виконанні цих умов повинна виникнути система стимулів, що підштовхне економіку країни до інновацій, стабільності, економічної безпеки [1]. Тут працюють такі поведінкові механізми:

Щойно місцеві бюджети отримують частку податку на доходи фізосіб чи прибуток підприємств, місцевій владі буквально стає вигідним підтримувати місцевий бізнес за допомогою ефективного (не корумпованого) місцевого управління та залучати нові компанії з креативними ідеями: чим більше підприємств буде створено, тим вищими будуть податкові надходження. Отже, навіть дуже малі підприємства стають важливими для податкових надходжень та місцевого бюджету. Малі та середні підприємства – становий хребет інноваційної економіки – отримують підтримку місцевої влади та захист від хабарництва. Саме тому доходи від місцевої економічної діяльності такі важливі для мотивації місцевої влади до доцільних, прозорих та ефективних дій.

Водночас, місцеві (муніципальні) лідери перетворюються на “систему реагування” та “адвокатів” бізнес-спільноти на державному рівні. Тихцем, за кулісами великої національної політичної сцени, місцеві політичні лідери об’єднуються незважаючи на партійну приналежність для лобювання за допомогою партійних зв’язків ухвалення бізнес-орієнтованих правил та

законодавства на державному рівні. Таким чином вони можуть спинити тенденцію до надмірного регулювання економіки та прийняття економічно шкідливого законодавства. В проблемних ЄС країнах, наприклад Греції, такої протизаги схильним до надмірного регулювання парламентам немає й не було [1].

Місцеві підприємці та самозайняті особи, в свою чергу, знатимуть, що вони можуть розраховувати на підтримку з боку місцевої влади лише у разі, коли вони чесно платять податок з доходів фізосіб та з прибутку підприємства, тим самим наповнюючи місцевий бюджет. Взаємозалежність між місцевою адміністрацією та бізнесом, спричиняє розвиток здорової співдружності підприємців, працівників та самозайнятих. Ця щільна мережа неформальної взаємозалежності, контролю та зрештою довіри найкраще розвивається на місцевому рівні, де підприємці, члени місцевої ради чи мери постійно зустрічаються на вулиці. В описаній інституційній моделі місцеві громади стають “будівлею із соціальних норм та взаємної довіри”, а також найбільш ефективним механізмом очищення органів місцевої влади.

Успіх реформ децентралізації, позитивні зміни в місцевих бюджетах, забезпечення економічної безпеки міст можливе при незмінності шляху реформ, поглиблення бюджетної та адміністративної автономії місцевої влади. Але це потребує інституціонального підходу, який дасть можливість збалансувати ресурси та обов’язки. Перерозподіл податків повинен бути здійснений, таким чином, щоб більше коштів від економічної діяльності надходило до місцевих бюджетів. Чинна система, коли 60% ПДФО та єдиний податок на малий бізнес надходять до місцевих бюджетів є позитивним кроком. Проте не лише податки з малого бізнесу мають спрямовуватись до місцевих бюджетів. Середні та великі підприємства також мають сплачувати до місцевих бюджетів частку своїх податкових відрахувань. При цьому безпосередньо збір податків має залишатися цариною центральної податкової адміністрації [1]. Адміністративні повноваження та бюджети на регіональному рівні повинні бути зведені до абсолютного мінімуму й мати чітке обґрунтування.

Висновки. Протягом останнього року Україна зробила значний та важливий крок вперед в проведенні реформи децентралізації, позитивних змін в міжбюджетних відносинах. Проте на зважаючи на цілий ряд позитивних нормативно правових та адміністративних змін, більша частина реформування ще попереду. В даній статті було проведено аналіз стану механізму формування місцевих бюджетів, зокрема децентралізації фінансових ресурсів; проведено аналіз недоліків цього механізму та перспектив розвитку і вдосконалення. Протягом першого півріччя 2015 року не принесло очікуваних швидких змін в дохідній частині місцевих бюджетів, проте позитивна тенденція зберігається, а надії на краще підкріплені економічними показниками. За результатами дослідження встановлено, що досліджені зміни не носили необхідного інституціонального характеру та необхідної

системності, що можна пояснити як складною економічно-соціальною ситуацією в країні, так і політичними перепонами. Однак, за умов вирішення законодавчих та організаційних проблем місцеві бюджети в майбутньому матимуть необхідний фінансовий ресурс для виконання делегованих ним повноважень. Проблеми, що розглянуті в статті потребують подальшого дослідження, а данні та висновки постійного оновлення з подальшим перебігом реформ.

Список використаних джерел:

1. Марк Бернард. Розумна децентралізація: шлях до економічного процвітання [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://constitution.gov.ua/publications/item/id/66>
2. Проць Н.В. Формування податкових надходжень місцевих бюджетів в контексті бюджетної децентралізації / Н.В. Проць // Фінансовий простір.- 2015.- № 1. [Електронний ресурс]. – Режим доступу http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Fin_pr_2015_1_30.pdf
3. Джерела та механізми фінансування місцевого економічного розвитку. Навчальний посібник. – К.: Центр громадської експертизи, Проект “Місцевий економічний розвиток міст України”; 2013. – 176 с.
4. Юрченко К., Які ризики децентралізації? [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://blog.liga.net/user/kyurchenko/article/17090.aspx>
5. Демчак Р. Бюджетна децентралізація є основним чинником економічної безпеки держави [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://solydarnist.org/?p=15037>
6. Габа І.М. «Децентралізація»- деякі плюси і мінуси [Електронний ресурс]. – Режим доступу https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=672145686198633&id=672138586199343
7. Шевченко О. Бюджетно-фінансова децентралізація у контексті підвищення ефективності управління регіонами [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://old.niss.gov.ua/Monitor/april08/9.htm>
8. Аналітична доповідь до Щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2015 році», відпр. ред. Горбулін В.П. – К. : НІСД, 2015. – 684 с [Електронний ресурс]. – Режим доступу http://www.niss.gov.ua/public/File/2015_book/POSLA_NNYA-2015_giper_new.pdf
9. Бюджетний моніторинг: Аналіз виконання бюджету за січень - березень 2015 року / [Зубенко В. В., Самчинська І. В., Рудик А. Ю. та ін] ; ІБСЕД, Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи (ЗМФІ-ІІ) впровадження», USAID. - К., 2015. - 72 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу http://www.ibser.org.ua/UserFiles/File/Monitoring%20Quarter%202015!/KV_%D0%86_2015_Monitoring_ukr.pdf
10. Бюджетна децентралізація збільшила доходи місцевих бюджетів за I півріччя 2015 року на 37% [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://constitution.gov.ua/news/item/id/424>
11. Прогноз макроекономічних і соціального розвитку України на 2015 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://budget.rada.gov.ua/kombjudjet/control/uk>.
12. Яреско Н. Ресурс місцевих бюджетів на 2015 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=247868006&cat_id=24426429
13. Бюджетний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>

14. Податковий кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

15. Децентралізація: все ще в рошуках рецентів року [Електронний ресурс]. – Режим доступу http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=247868006&cat_id=24426429

References

1. Mark Bernard. Rozumna detsentralizatsiya: shlyakh do ekonomichnoho protsvitannya Retrieved from <http://constitution.gov.ua/publications/item/id/66> [in Ukrainian].
2. Prots' N.V. Formuvannya podatkovykh nadkhodzen' mistsevykh byudzhetiv v konteksti byudzhetnoyi detsentralizatsiyi / N.V. Prots' // Finansovyy prostir.- 2015.- # 1. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Fin_pr_2015_1_30.pdf [in Ukrainian].
3. Dzherela ta mekhanizmy finansuvannya mistsevoho ekonomichnoho rozvytku. Navchal'nyy posibnyk. – K.: Tsentri hromas'koyi ekspertyzy, Proekt “Mistsevy ekonomichnyy rozvytok mist Ukrayiny”; 2013. – 176 s. [in Ukrainian].
4. Yurchenko K., Yaki ryzyky detsentralizatsiyi? Retrieved from <http://blog.liga.net/user/kyurchenko/article/17090.aspx> [in Ukrainian].
5. Demchak R. Byudzhetna detsentralizatsiya ye osnovnym chynnykom ekonomichnoyi bezpeky derzhavy Retrieved from <http://solydarnist.org/?p=15037> [in Ukrainian].
6. Haba I.M. «Detsentralizatsiya»- deyaki plyusy i minusy Retrieved from https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=672145686198633&id=672138586199343 [in Ukrainian].
7. Shevchenko O. Byudzhetno-finsanova detsentralizatsiya u konteksti pidvyshchennya efektyvnosti upravlinnya rehionamy Retrieved from <http://old.niss.gov.ua/Monitor/april08/9.htm> [in Ukrainian].
8. Analitychna dopovid' do Shchorichnoho Poslannya Prezydenta Ukrayiny do Verkhovnoyi Rady Ukrayiny «Pro vnutrishnye ta zovnishnye stanovyshe Ukrayiny v 2015 rotsi», vidpr. red. Horbulin V.P. – K. : NISD, 2015. – 684 s Retrieved from http://www.niss.gov.ua/public/File/2015_book/POSLANNYA2015_giper_new.pdf [in Ukrainian].
9. Byudzhetnyy monitorynh: Analiz vykonannya byudzhetu za sichen' - berezen' 2015 roku / [Zubenko V. V., Samchyn'ska I. V., Rudyk A. Yu. ta in] ; IBSED, Proekt «Zmitsnennya mistsevoyi finansovoyi initsiatyvy (ZMFI-II) vprovadzhennya», USAID. - K., 2015. - 72 s. Retrieved from http://www.ibser.org.ua/UserFiles/File/Monitoring%20Quarter%202015!/KV_%D0%86_2015_Monitoring_ukr.pdf [in Ukrainian].
10. Byudzhetna detsentralizatsiya zbil'shyla dokhody mistsevykh byudzhetiv za I pivrichchya 2015 roku na 37% Retrieved from <http://constitution.gov.ua/news/item/id/424> [in Ukrainian].
11. Prohnoz makropokaznykiv ekonomichnoho i sotsial'noho rozvytku Ukrayiny na 2015 rik Retrieved from: <http://budget.rada.gov.ua/kombjudjet/control/uk>. [in Ukrainian].
12. Yares'ko N. Resurs mistsevykh byudzhetiv na 2015 rik Retrieved from http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=247868006&cat_id=24426429 [in Ukrainian].
13. Byudzhetnyy kodeks Ukrayiny Retrieved from <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2456-17> [in Ukrainian].
14. Podatkovyy kodeks Ukrayiny Retrieved from <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> [in Ukrainian].
15. Detsentralizatsiya: vse shche v roshukakh retseptiv roku Retrieved from http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=247868006&cat_id=24426429 [in Ukrainian].